

Έχει μειωθεί με την πάροδο
του χρόνου στους μαθητές
το αίσθημα του ανήκειν
στο σχολείο;

PISA

PISA in Focus #100

Έχει μειωθεί με την πάροδο του χρόνου στους μαθητές το αίσθημα του ανήκειν στο σχολείο;

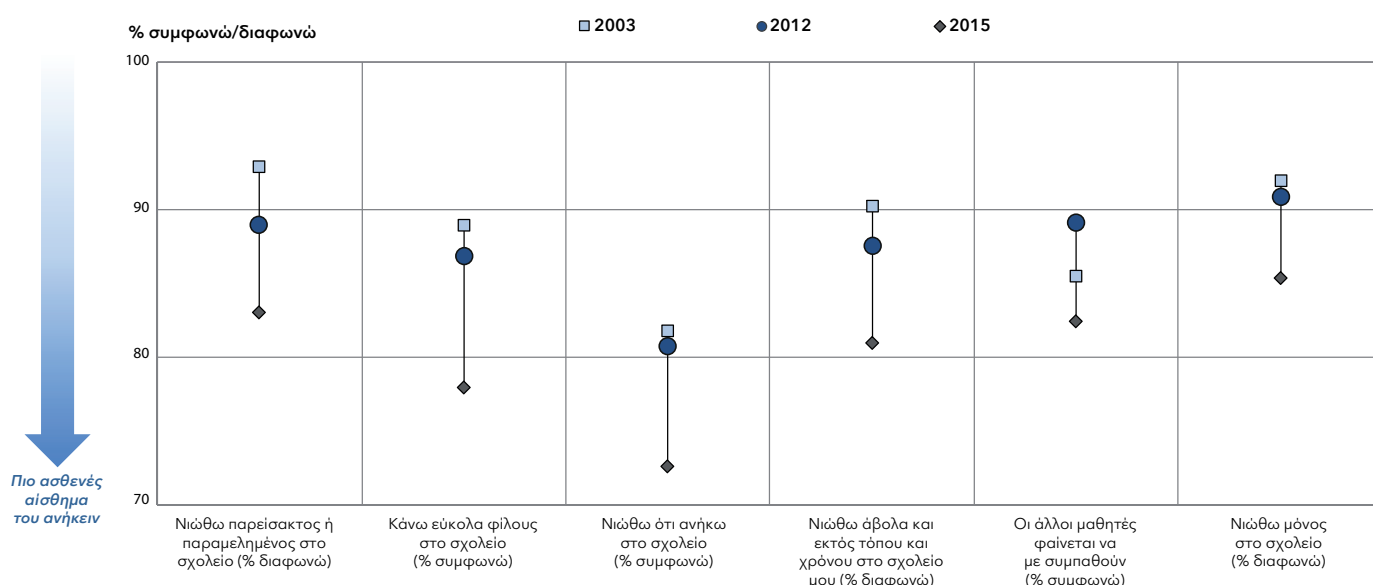
- Το 2015, η πλειονότητα των μαθητών σε όλες τις χώρες που συμμετείχαν στο PISA ανέφεραν ότι αισθάνονται ότι ανήκουν στη σχολική κοινότητα. Ωστόσο, στη συντριπτική πλειονότητα των χωρών, η αίσθηση ότι οι μαθητές ανήκουν στο σχολείο είχε αποδυναμωθεί από το 2003.
- Οι μαθητές που ανέφεραν ότι αισθάνονται παρείσακτοι στο σχολείο είχαν, κατά μέσο όρο στις χώρες του ΟΟΣΑ, περίπου τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες να μην είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους σε σύγκριση με τους μαθητές που δεν ανέφεραν κάτι τέτοιο.
- Οι μαθητές που ανέφεραν ότι αισθάνονται παρείσακτοι σημείωσαν 22 μονάδες χαμηλότερη βαθμολογία στις φυσικές επιστήμες από τους μαθητές που δεν ανέφεραν κάτι τέτοιο.

Οι περισσότεροι έφηβοι επιθυμούν ισχυρούς κοινωνικούς δεσμούς και εκτιμούν την αποδοχή, τη φροντίδα και την υποστήριξη από τους άλλους. Πολλοί έφηβοι βρίσκουν ανάμεσα στα μέλη της σχολικής κοινότητας φίλους καθώς και ενήλικες που ενδιαφέρονται γι' αυτούς. Καθώς οι μαθητές διανύουν μια καθοριστική περίοδο της ζωής τους, ανακαλύπτοντας και επαναπροσδιορίζοντας την ταυτότητά τους, μια ισχυρή αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο μπορεί να τους βοηθήσει να αισθάνονται ασφαλείς και μπορεί να υποστηρίξει την ακαδημαϊκή και κοινωνική τους ανάπτυξη. Οι έφηβοι που αισθάνονται ότι αποτελούν μέρος μιας σχολικής κοινότητας έχουν επίσης περισσότερα κίνητρα για μάθηση και, ως εκ τούτου, περισσότερες πιθανότητες να έχουν καλές επιδόσεις στο σχολείο.

Όμως, τα τελευταία χρόνια, πολλές παραδοσιακές κοινότητες που σχηματίζονται γύρω από κοινούς φυσικούς χώρους - γειτονίες, χώρους εργασίας ή σχολεία - έχουν επηρεαστεί βαθιά από την πρόοδο της τεχνολογίας. Πώς άλλαξε το αίσθημα του ανήκειν των μαθητών στο σχολείο κατά τη διάρκεια μιας περιόδου κατά την οποία οι διαδικτυακές φιλίες και τα κοινωνικά δίκτυα αυξάνονταν σε σημασία;

Αλλαγή σε διάστημα 12 ετών στην αίσθηση του ανήκειν των μαθητών στο σχολείο

Μεταβολή κατά τα έτη 2003, 2012 και 2015 του ποσοστού των μαθητών που ανέφεραν ισχυρή αίσθηση του ανήκειν (μέσος όρος ΟΟΣΑ)

Σημειώσεις: Ο μέσος όρος του ΟΟΣΑ που αναφέρεται σε αυτό το σχήμα δεν περιλαμβάνει τη Χιλή, την Κολομβία, την Εσθονία, το Ισραήλ, τη Λιθουανία, τη Σλοβενία και τις Ηνωμένες Πολιτείες, λόγω έλλειψης στοιχείων στο PISA 2003. Όλες οι μεταβολές μεταξύ 2003 και 2015 και μεταξύ 2012 και 2015 είναι στατιστικά σημαντικές.

Πηγή: OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, Figure III.7.1; <http://dx.doi.org/10.1787/888933471478>

Στην πλειονότητα των χωρών του ΟΟΣΑ, το ποσοστό των μαθητών που ανέφεραν ότι αισθάνονται εκτός τόπου και χρόνου στο σχολείο τους αυξήθηκε.

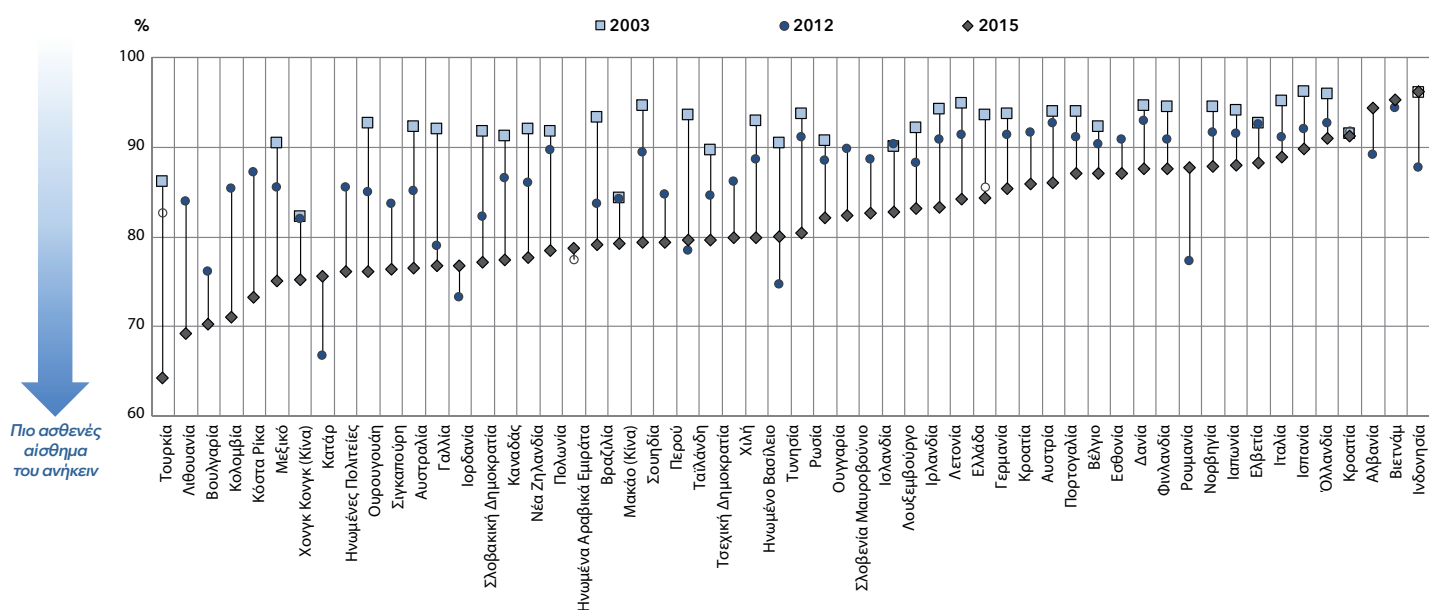
Προκειμένου να μετρηθεί η αίσθηση του ανήκειν των μαθητών στο σχολείο, το 2003, το 2012 και το 2015 το PISA ζήτησε από τους μαθητές να αναφέρουν αν «συμφωνούν απόλυτα», «συμφωνούν», «διαφωνούν» ή «διαφωνούν απόλυτα» με έξι δηλώσεις. Η έντονη αίσθηση του ανήκειν εκδηλώνεται ως διαφωνία με τρεις από αυτές τις δηλώσεις: («Νιώθω παρείσακτος ή παραμελημένος στο σχολείο», «Νιώθω άβολα και εκτός τόπου και χρόνου στο σχολείο μου», «Νιώθω μόνος στο σχολείο») και ως συμφωνία με τις υπόλοιπες τρεις δηλώσεις («Κάνω εύκολα φίλους στο σχολείο», «Νιώθω ότι ανήκω στο σχολείο» και «Οι άλλοι/ες μαθητές φαίνεται να με συμπαθούν»).

Μεταξύ του 2003 και του 2015, η αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο φαίνεται να έχει αποδυναμωθεί. Κατά μέσο όρο στις 30 χώρες του ΟΟΣΑ με συγκρίσιμα στοιχεία, κατά τη διάρκεια αυτών των 12 ετών το ποσοστό των μαθητών που ανέφεραν ότι αισθάνονται παρείσακτοι στο σχολείο αυξήθηκε κατά 10 ποσοστιαίες μονάδες, από 7% σε 17%. Ομοίως, το ποσοστό των μαθητών που ανέφεραν ότι αισθάνονται αμήχανα και εκτός τόπου και χρόνου στο σχολείο τους αυξήθηκε κατά 9 ποσοστιαίες μονάδες και το ποσοστό των μαθητών που ανέφεραν ότι αισθάνονται μοναξιά αυξήθηκε κατά 7 ποσοστιαίες μονάδες. Σημαντικές αυξήσεις στο ποσοστό των μαθητών που συμφώνησαν με αυτές τις αρνητικές δηλώσεις παρατηρήθηκαν σχεδόν σε όλες τις χώρες. Μεταξύ των χωρών με συγκρίσιμα στοιχεία, μόνο η Κορέα και η Ινδονησία, για παράδειγμα, δεν είδαν αύξηση στο ποσοστό των μαθητών που ανέφεραν ότι αισθάνονταν παρείσακτοι (ή ότι δεν συμμετείχαν σε κάποια πράγματα) στο σχολείο. Σχετικές μειώσεις στο ποσοστό των μαθητών που συμφώνησαν ότι «κάνουν φίλους εύκολα στο σχολείο», «αισθάνονται ότι ανήκουν στο σχολείο» και οι οποίοι ανέφεραν ότι «οι άλλοι μαθητές φαίνεται να τους συμπαθούν» παρατηρήθηκαν επίσης στην πλειονότητα των χωρών.

Οι λόγοι για τους οποίους οι μαθητές σε τόσες πολλές χώρες αισθάνονται λιγότερο αποδεκτοί, σεβαστοί και υποστηριζόμενοι από τους συμμαθητές και τους ενήλικες στο σχολείο τους δεν είναι σαφείς. Σε ορισμένες ευρωπαϊκές χώρες, τα όλο και μεγαλύτερα ποσοστά μεταναστών μπορεί να συνέβαλαν στο να μην αισθάνονται οι μαθητές ότι ανήκουν στο σχολείο συνολικά.

Αλλαγή σε διάστημα 12 ετών σε μαθητές που αισθάνονται παρείσακτοι στο σχολείο

Μεταβολή κατά τα έτη 2003, 2012 και 2015 του ποσοστού των μαθητών που δήλωσαν ότι «διαφωνούν» ή «διαφωνούν απόλυτα» με τη δήλωση «Νιώθω παρείσακτος (ή παραμελημένος) στο σχολείο»

Σημειώσεις: Οι έγχρωμοι δείκτες για το 2003 και το 2012 υποδεικνύουν σημαντικές διαφορές σε σχέση με το 2015- οι κούφιοι δείκτες υποδεικνύουν μη σημαντικές διαφορές.

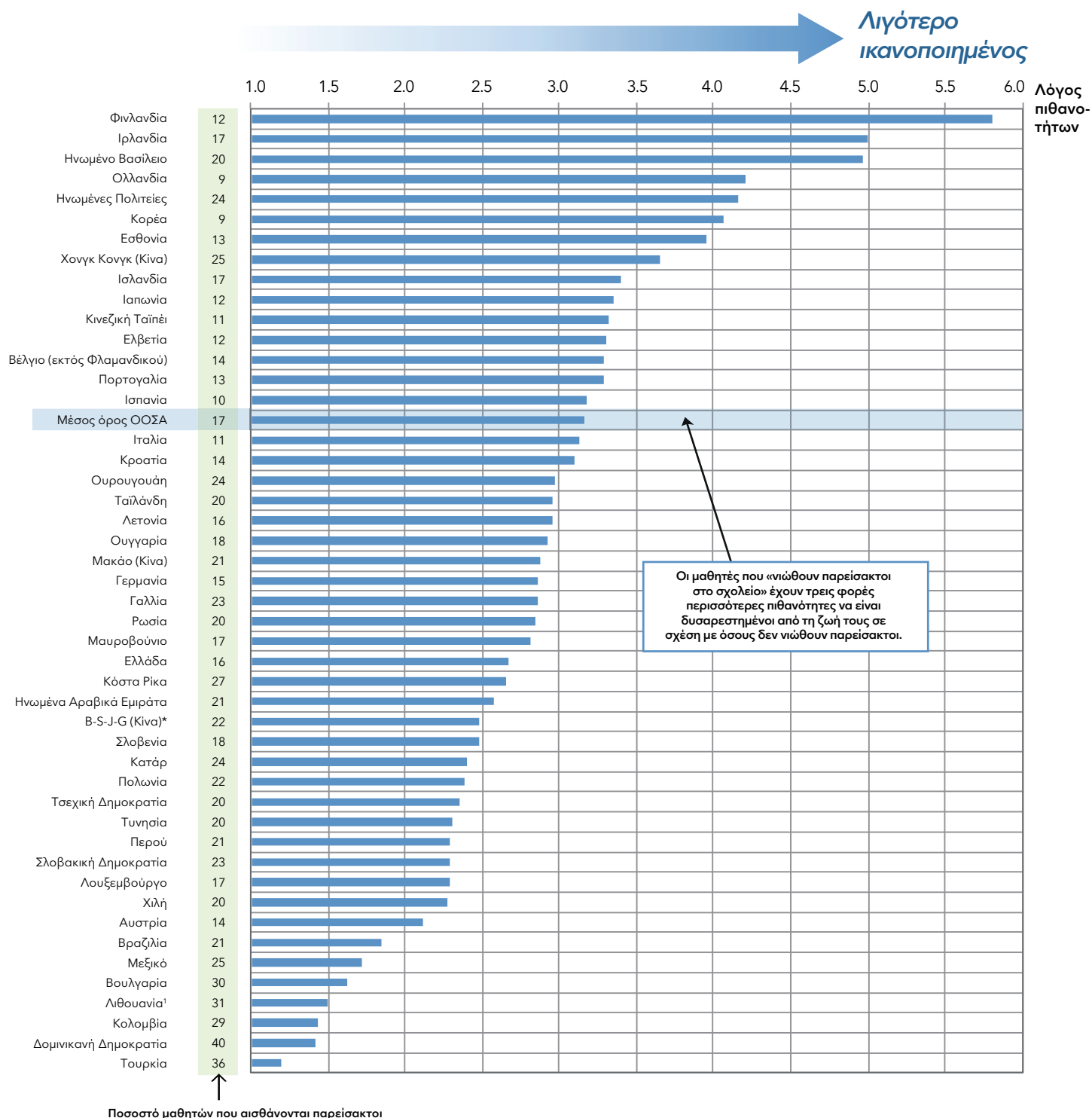
Οι χώρες/οικονομίες κατατάσσονται κατά φθίνουσα σειρά ως προς το ποσοστό των μαθητών που δήλωσαν ότι αισθάνονται παρείσακτοι στο σχολείο το 2015.

Πηγή: OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, Tables III.7.4 (<http://dx.doi.org/10.1787/88933471288>) and III.7.5 (<http://dx.doi.org/10.1787/888933471292>)

Αίσθημα παρείσακτου στο σχολείο και χαμηλή ικανοποίηση από τη ζωή

Πιθανότητα οι μαθητές να μην είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους εάν «νιώθουν παρείσακτοι στο σχολείο», αφού ληφθεί υπόψη το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των μαθητών και των σχολείων

*B-S-J-G (Κίνα) αναφέρεται στις τέσσερις κινεζικές επαρχίες και δήμους που συμμετείχαν στον PISA 2015: Πεκίνο, Σαγκάη, Jiangsu και Guangdong.

1. Η Λιθουανία έγινε μέλος του ΟΟΣΑ στις 5 Ιουλίου 2018. Ωστόσο, σύμφωνα με άλλες δημοσιεύσεις που βασίζονται σε δεδομένα του PISA 2015, η Λιθουανία δεν περιλαμβάνεται στον μέσο όρο του ΟΟΣΑ.

Σημείωση: Ένας φοιτητής χαρακτηρίζεται ως «μη ικανοποιημένος» εάν ανέφερε μια τιμή μεταξύ 0 και 4 στην κλίμακα ικανοποίησης από τη ζωή, η οποία κυμαίνεται από 0 έως 10.

Οι χώρες και οι οικονομίες κατατάσσονται σε φθίνουσα σειρά ως προς τις πιθανότητες να αναφέρουν χαμηλή ικανοποίηση από τη ζωή, αφού ληφθεί υπόψη το κοινωνικοοικονομικό προφίλ των μαθητών και των σχολείων.

Πηγή: OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, Figure III.7.5; <http://dx.doi.org/10.1787/888933471518>

Μαθητές με μεταναστευτικό υπόβαθρο στις χώρες αυτές ανέφεραν συχνά μια ασθενέστερη αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο (σε άλλες χώρες, όπως η Αυστραλία, συνέβαινε το αντίθετο). Ωστόσο, η εξασθένιση της αίσθησης του ανήκειν παρατηρήθηκε επίσης στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες μεταξύ των μη μεταναστών μαθητών.

Ίσως η φθίνουσα αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο να αντανακλά μια γενικότερη παρακμή των κοινοτήτων εκτός σχολείου, καθώς τα διαδικτυακά κοινωνικά δίκτυα αποκτούν όλο και μεγαλύτερη σημασία για τη δημιουργία φιλικών σχέσεων και την έκφραση της ταυτότητας του ατόμου. Οι διαδικτυακές κοινότητες προσφέρουν νέες ευκαιρίες σε πολλούς εφήβους, αλλά ο χρόνος που αφιερώνεται στο διαδίκτυο μπορεί επίσης να μειώσει το χρόνο που αφιερώνεται σε αλληλεπιδράσεις εκτός σύνδεσης με τα μέλη της σχολικής κοινότητας και μπορεί να δημιουργήσει αισθήματα αποκλεισμού και φόβο της απώλειας ευκαιριών μεταξύ των ευάλωτων εφήβων. Το γεγονός ότι η τάση αυτή παρατηρείται σε πολλές χώρες και φαίνεται να επιταχύνεται μετά το 2012 συνάδει με τη μαζική αύξηση των υπηρεσιών κινητού διαδικτύου- αλλά χρειάζονται περισσότερα στοιχεία για να επιβεβαιωθεί αυτή η σύνδεση. Το 2018, το PISA υπέβαλε στους μαθητές τις ίδιες ερωτήσεις σχετικά με την αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο. Τα αποτελέσματα, που θα αποκαλυφθούν τον Δεκέμβριο, θα δείξουν αν η αρνητική τάση έχει συνεχιστεί και μπορεί να βοηθήσει να ξεδιαλύσουν ορισμένες από αυτές τις ερμηνείες.

Μια αδύναμη αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο συνδέεται με χαμηλότερες ακαδημαϊκές επιδόσεις και ικανοποίηση από τη ζωή.

Είτε ενδιαφέρονται κυρίως για τα ακαδημαϊκά αποτελέσματα των μαθητών είτε γενικότερα για την ευημερία τους, οι γονείς, οι εκπαιδευτικοί και οι υπεύθυνοι χάραξης πολιτικής έχουν δίκιο να ανησυχούν για τον αυξανόμενο αριθμό μαθητών που αναφέρουν μια αδύναμη αίσθηση ότι ανήκουν στο σχολείο. Οι μαθητές που αισθάνονται παρείσακτοι στο σχολείο έχουν, κατά μέσο όρο, περίπου τρεις φορές περισσότερες πιθανότητες να μην είναι ικανοποιημένοι από τη ζωή τους. Επίσης, σημειώνουν, κατά μέσο όρο, σημαντικά χαμηλότερες βαθμολογίες από μαθητές που δεν αισθάνονται παρείσακτοι - αν και η σχέση αυτή μπορεί να εξαρτάται από την κοινωνική επιθυμητότητα που συνδέεται με τις ακαδημαϊκές επιδόσεις: δεν υπάρχει σχέση, σε όλες τις χώρες, μεταξύ της μείωσης της αίσθησης του ανήκειν και των μεταβολών στις μέσες επιδόσεις.

Συμπέρασμα

Η αποδυνάμωση της αίσθησης του ανήκειν στο σχολείο μπορεί να επηρεάσει αρνητικά την ικανοποίηση των εφήβων από τη ζωή. Για να υποστηρίξουν την αίσθηση του ανήκειν στο σχολείο, οι διευθυντές και οι εκπαιδευτικοί των σχολείων πρέπει να εφαρμόσουν στρατηγικές για τον εντοπισμό των μαθητών που κινδυνεύουν περισσότερο από τον κοινωνικό αποκλεισμό και να τους παρέχουν τα μέσα για να δημιουργήσουν θετικούς κοινωνικούς δεσμούς με τους εκπαιδευτικούς και τους συνομηλίκους τους. Οι στρατηγικές για την προώθηση της ευημερίας στο σχολείο δεν χρειάζεται να περιορίζονται μόνο στους μαθητές που βρίσκονται σε κίνδυνο-τα σχολεία μπορούν, για παράδειγμα, να ενθαρρύνουν τη συνεργασία μεταξύ μαθητών, εκπαιδευτικών και γονέων για την ενίσχυση της αίσθησης του ανήκειν όλων.

Για περισσότερες πληροφορίες

Επικοινωνία: Francesco Avvisati (francesco.avvisati@oecd.org)

Βλέπε: OECD (2017), *PISA 2015 Results (Volume III): Students' Well-Being*, PISA, OECD Publishing, Paris, <https://doi.org/10.1787/9789264273856-en>

Το παρόν έγγραφο δημοσιεύεται υπό την ευθύνη του Γενικού Γραμματέα του ΟΟΣΑ. Οι απόψεις που εκφράζονται και τα επιχειρήματα που χρησιμοποιούνται σε αυτό δεν αντικατοπτρίζουν απαραίτητα τις επίσημες απόψεις των χωρών μελών του ΟΟΣΑ.

Το παρόν έγγραφο, καθώς και τα δεδομένα και οι χάρτες που περιλαμβάνονται σε αυτό, δεν θίγουν το καθεστώς ή την κυριαρχία επί οποιουδήποτε εδάφους, την οριοθέτηση των διεθνών συνόρων και συνόρων και την ονομασία οποιουδήποτε εδάφους, πόλης ή περιοχής.

Τα στατιστικά στοιχεία για το Ισραήλ παρέχονται από τις αρμόδιες ισραηλινές αρχές και τελούν υπό την ευθύνη τους. Η χρήση των εν λόγω στοιχείων από τον ΟΟΣΑ δεν θίγει το καθεστώς των Υψιπέδων του Γκολάν, της Ανατολικής Ιερουσαλήμ και των ισραηλινών οικισμών στη Δυτική Όχθη σύμφωνα με τους όρους του διεθνούς δικαίου.

Αυτό το έργο είναι διαθέσιμο με την άδεια *Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 3.0 IGO* (CC BY-NC-SA 3.0 IGO). Για συγκεκριμένες πληροφορίες σχετικά με το πεδίο εφαρμογής και τους όρους της άδειας χρήσης, καθώς και την πιθανή εμπορική χρήση του παρόντος έργου ή τη χρήση των δεδομένων PISA, συμβουλευτείτε τους *Όρους και Προϋποθέσεις* στη διεύθυνση www.oecd.org.

Αρχικά εκδοθέν από τον ΟΟΣΑ με τον τίτλο: «Have students' feelings of belonging at school waned over time», *Pisa in Focus*, No.18, Εκδόσεις ΟΟΣΑ, Παρίσι, <https://doi.org/10.1787/bdde89fb-en>.

Η μετάφραση δεν έγινε από τον ΟΟΣΑ και δεν πρέπει να θεωρείται επίσημη μετάφραση του ΟΟΣΑ. Η ποιότητα της μετάφρασης και η συμφωνία της με τη γλώσσα του πρωτότυπου κειμένου είναι αποκλειστική ευθύνη του/της/των μεταφραστή/τριας/ών. Σε περίπτωση ασυμφωνίας ανάμεσα στην πρωτότυπη εργασία και στη μετάφραση, μόνο το πρωτότυπο κείμενο θα θεωρηθεί έγκυρο.

Η χρήση του αρσενικού γένους γίνεται χάριν οικονομίας, προκειμένου να αποφευχθεί η προσθήκη πολλαπλών επιθημάτων που δυσκολεύουν την ανάγνωση του κειμένου και δεν αναφέρεται αναγκαστικά στο πραγματικό γένος των υποκειμένων.

Η μετάφραση, προσαρμογή και γραφιστική επιμέλεια του κειμένου έγιναν στο πλαίσιο του Έργου «Δημιουργία Ερευνητικών Υποδομών, Επεξεργασία Ερευνητικού Υλικού και Επικοινωνία Αποτελεσμάτων Διεθνών Εκπαιδευτικών Ερευνών» με Επιστημονικό Υπεύθυνο τον Καθηγητή του Πανεπιστημίου Ιωαννίνων Αναστάσιο Εμβαλωτή. Χρηματοδοτήθηκε βάσει της Προγραμματικής Σύμβασης του Υπουργείου Παιδείας, Θρησκευμάτων και Αθλητισμού με το Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων μέσω του Τομεακού Προγράμματος Ανάπτυξης 2021-2025.